

महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण भाग चार-अ

वर्ष ३, अंक ३]

मंगळवार, मार्च २२, २०११/चैत्र १, शके १९३३

[पृष्ठ २९

किंमत : रुपये १२.००

असाधारण क्रमांक १८

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र शासनाने केंद्रीय अधिनियमान्वये तयार केलेले (भाग एक, एक-अ आणि एक-ल यांमध्ये प्रसिद्ध केलेले नियम व आदेश यांव्यतिरिक्त) नियम व आदेश.

गृह विभाग

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक २२ मार्च २०११

अधिसूचना

मोटर वाहन अधिनियम, १९८८.

क्रमांक एमव्हीआर. ०८०८/प्र.क्र.१५३/परि-२.—मोटर वाहन अधिनियम, १९८८ (१९८८ चा ५९) याच्या कलम ९६, पोट-कलम (२), खंड (तेहतीस) आणि कलम १११, कलम ११७ तसेच कलम ६७ द्वारे प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा आणि या बाबतीत त्यास समर्थ करणाऱ्या इतर सर्व अधिकारांचा आणि त्या बाबतीत शासनास समर्थ करणाऱ्या इतर सर्व अधिकारांचा वापर करून, महाराष्ट्र शासन उक्त अधिनियमाच्या कलम २१२ च्या पोट-कलम (१) द्वारे आवश्यक असल्याप्रमाणे, पूर्वीच प्रसिद्ध करण्यात आलेले पुढील नियम करीत आहे :—

(१)

१. या नियमांना, महाराष्ट्र मोटार वाहन (स्कूल बसकरिता विनियम) नियम, २०११, असे म्हणावे.

२. व्याख्या.— या नियमांमध्ये, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर, —

(क) “अधिनियम” याचा अर्थ, मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ असा आहे ;

(ख) “समुचित प्राधिकरण” याचा अर्थ, स्कूल बसच्या संदर्भात परवाना देण्याकरिता अधिनियमान्वये प्राधिकृत केलेले प्राधिकरण, असा आहे;

(ग) “कंत्राटी वाहन” याचा अर्थ, मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ यात व्याख्या केल्यानुसार असलेले कंत्राटी वाहन असा आहे ;

(घ) “शैक्षणिक संस्थेची बस” याचा अर्थ, मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ यात व्याख्या केल्यानुसार आहे;

(ड) “स्कूल बस” याचा अर्थ, शाळा, महाविद्यालये आणि इतर शैक्षणिक संस्थांकरिता विशेषरीत्या रचना केलेली व तयार केलेली कंत्राटी वाहने असा असून त्यामध्ये १२ पर्यंत आसनक्षमता असलेल्या चारचाकी हलक्या मोटार वाहनांचा समावेश असेल.

(च) “परिवहन वाहन” याचा अर्थ, मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ यात व्याख्या केल्याप्रमाणे आहे ;

(छ) “शाळेचे प्राधिकारी” याचा अर्थ, शाळेचे मुख्याध्यापक, प्राचार्य किंवा शिक्षक असा आहे ;

(ज) “सहवर्ती” याचा अर्थ, शाळेने या नियमांच्या प्रयोजनांसाठी नियुक्त केलेला शिक्षक किंवा इतर कोणतीही व्यक्ती, असा आहे ;

(झ) विहित याचा अर्थ, या अधिनियमान्वये तयार केलेल्या नियमांद्वारे विहित केलेले, असा आहे ;

(ञ) या नियमांमध्ये वापरलेले परंतु व्याख्या न केलेले इतर शब्द आणि वाक्यप्रयोग यांना मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ यात अनुक्रमे नेमून दिल्याप्रमाणेच अर्थ असेल.

३. परवान्याची आवश्यकता.—मोटार वाहनाच्या कोणत्याही मालकाला अथवा चालकाला, कोणत्याही सार्वजनिक ठिकाणी शाळेतील मुलांची ने-आण करण्याकरिता, त्याच्याकडे अधिनियमाच्या कलम ७४ अन्वये शाळेतील मुलांची ने-आण करण्यासाठी त्या वाहनास परवानगी देणारा वैध कंत्राटी वाहन परवाना असल्याखेरीज, आपल्या वाहनाचा परिवहन वाहन म्हणून वापर करता येणार नाही किंवा वापर करण्यास परवानगी देता येणार नाही. या परवान्यामुळे, त्या वाहनाचा ज्या रीतीने वापर होणे अपेक्षित आहे त्याच रीतीने, त्या ठिकाणी वाहनाचा वापर करण्यास प्राधिकृत करण्यात येईल.

४. शाळेतील मुलांची ने-आण करण्याकरिता कंत्राटी वाहन परवाना देणे.—मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ याच्या कलम ७४, पोट-कलम (३) च्या तरतुदींना अधीन राहून, प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरण, त्याच्याकडे मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ याच्या कलम ७३ अन्वये केलेल्या अर्जावर, अर्जानुसार

अथवा या नियमान्वये घालून दिलेल्या शर्तीस अधीन राहून त्याला योग्य वाटतील असे फेरबदल करून, शाळेतील मुलांची ने-आण करण्यासाठी कंत्राटी वाहन परवाना देईल किंवा असा परवाना देण्याचे नाकारील.

५. जिल्हा स्कूल बस सुरक्षितता समिती.— (१) मुलांची सुरक्षितता आणि शाळेत त्यांची ने-आण करण्याच्या मुद्द्यांवर चर्चा करून निर्णय घेण्यासाठी आणि शिफारस करण्यासाठी, प्रत्येक जिल्ह्याकरिता पोलीस आयुक्त किंवा जिल्हा पोलीस अधीक्षक यांच्या अध्यक्षतेखाली एक जिल्हा स्कूल बस सुरक्षितता समिती असेल आणि (i) जिल्हा परिषदेचा मुख्य कार्यकारी अधिकारी किंवा जिल्हा परिषदेचा अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिका-याच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जा नसलेला त्याचा नामनिर्देशित, (ii) पालिका आयुक्त किंवा अतिरिक्त पालिका आयुक्त किंवा पालिका उपआयुक्ताच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जा नसलेला त्याचा नामनिर्देशित, (iii) पालिका परिवहनचा महाव्यवस्थापक किंवा परिवहन व्यवस्थापक, (iv) विभागीय नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ, (v) मुख्य अधिकारी, नगरपालिका आणि (vi) जिल्हा परिषदेचा शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण) हे उक्त समितीचे सदस्य असतील, समितीचा अध्यक्ष, शाळा व महाविद्यालये यांचा प्रतिनिधी म्हणून प्रत्येक तालुक्यांमधून एक व्यक्ती नामनिर्देशित करील आणि जिल्ह्याचा उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, हा समितीचा सदस्य-सचिव असेल. समिती, मुलांची शाळेत ने-आण करण्यातील सुरक्षितता यांच्याशी संबंधित मुद्द्यांबाबत आढावा घेण्यासाठी व संनियंत्रण करण्यासाठी, सहा महिन्यांतून किमान एक बैठक घेईल.

(२) शाळेतील मुलांची सुरक्षितपणे ने-आण करणे, परिवहन शुल्क, बस थांबे निश्चित करणे या बाबोंकडे लक्ष देण्यासाठी प्रत्येक शाळेची एक परिवहन समिती असेल, आणि ही समिती, वाहनाची कागदपत्रे, जसे; नोंदणी प्रमाणपत्र, योग्यता प्रमाणपत्र, विमा प्रमाणपत्र, परवाना, वायू प्रदूषण नियंत्रण प्रमाणपत्र, वाहन चालविण्याचे लायसन, अग्निशामक, प्रथमोपचार पेटी इत्यादींची पडताळणी करील.

या समितीच्या अध्यक्षस्थानी त्या शाळेचा प्राचार्य असेल आणि एक पालक-शिक्षक संघाचा प्रतिनिधी, संबंधित क्षेत्राचा वाहतूक निरीक्षक किंवा पोलीस निरीक्षक, त्या क्षेत्राचा मोटार वाहन निरीक्षक किंवा सहायक मोटार वाहन निरीक्षक, शिक्षण निरीक्षक, बसच्या कंत्राटदाराचा प्रतिनिधी आणि स्थानिक प्राधिकरणाचा प्रतिनिधी यांचा समितीत समावेश असेल. समितीची तीन महिन्यांतून किमान एकदा प्रत्येक सत्र सुरू होण्याच्या पूर्वी, बैठक घेण्यात येईल.

६. वाहन तळ आणि वाहन थांबे.—प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरण हे शालेय व्यवस्थापन, वाहतूक पोलीस आणि महानगरपालिका किंवा नगरपरिषदेची विचारविनिमय करून, शाळेच्या वेळा आणि मुलांची सुरक्षितता लक्षात घेऊन, केवळ स्कूल बसकरिता यथोचित ठिकाणी वाहनतळ आणि वाहन थांबे विनिर्दिष्ट करील.

७(क) शाळेच्या मालकीच्या स्कूल बससंबंधातील अर्जाचा नमुना.—शाळेच्या मालकीच्या आणि मुलांची ने-आण करण्यासाठी वापरण्यात येणा-या वाहनांच्या संबंधात परवाना देणे आणि त्यांचे नूतनीकरण

करणे याकरिता प्रत्येक अर्ज या नियमान्वये अनुसूचीमध्ये विहित केलेल्या नमुना पी.एससी.सीओ.एस. नुसार असेल.

(ख) शाळेव्यतिरिक्त इतरांच्या मालकीच्या असलेले आणि शाळेचे कंत्राटी वाहन म्हणून वापरण्यात येणा-या वाहनांच्या परवान्यासाठी अर्जाचा नमुना.—शाळेव्यतिरिक्त इतरांच्या मालकीच्या असलेल्या आणि शाळेचे कंत्राटी वाहन म्हणून वापरण्यात येणा-या वाहनांच्या संबंधात परवाना देणे आणि त्याचे नूतनीकरण करणे याकरिता प्रत्येक अर्ज या नियमान्वये अनुसूचीमध्ये विहित केलेल्या नमुना पी.सीओ.एस. नुसार असेल.

८. परवान्याचे नमुना.—(क) शाळेच्या मालकीच्या आणि शाळेच्या मुलांची ने-आण करण्यासाठी वापरण्यात येणा-या वाहनाच्या संबंधातील परवाना या नियमान्वये अनुसूचीमध्ये विहित केलेल्या नमुना पी.एससी.सीओ.एस.ए. नुसार देण्यात येईल.

(ख) शाळेव्यतिरिक्त इतरांच्या मालकीच्या असलेल्या आणि शाळेच्या मुलांचो ने-आण करण्यासाठी शाळेचे कंत्राटी वाहन म्हणून वापरण्यात येणा-या वाहनाच्या संबंधातील परवाना, या नियमान्वये अनुसूचीमध्ये विहित केलेल्या नमुना पी.सीओ.एस.बी. नुसार देण्यात येईल.

९. परवाना शुल्क.—(क) शाळेच्या मालकीच्या स्कूल बसकरिता परवाना देण्यासाठी आणि त्याचे नूतनीकरण करण्यासाठी अथवा प्रतिस्वाक्षरीसाठी अर्जाच्या संबंधातील शुल्क - दोनशे रुपये असेल;

(ख) कंत्राटी स्कूल बस वाहनाकरिता परवाना देण्यासाठी आणि त्याचे नूतनीकरण करण्यासाठी अथवा प्रतिस्वाक्षरीसाठी अर्जाच्या संबंधातील शुल्क - दोनशे रुपये असेल;

(ग) आसन क्षमता बारापर्यंत असलेल्या चार चाकी हलके मोटार वाहनाच्या संबंधात कंत्राटी वाहन परवान्याकरिता, परवाना देण्यासाठी आणि त्याचे नूतनीकरण करण्यासाठी अथवा प्रतिस्वाक्षरीसाठी अर्जाच्या संबंधातील शुल्क - एकशे पन्नास रुपये असेल.

१०. स्कूल बस कंत्राट वाहन परवान्यासाठी संलग्न असलेल्या सर्वसाधारण शर्ती.—(एक) उक्त परवान्यामध्ये समावेश केलेली वाहने आणि शाळेतील मुलांचे वाहन करण्याकरिता केवळ वापर करण्यात येणारी वाहने यांना पिवळा रंग देण्यात येईल आणि वाहनाच्या पुढच्या आणि मागच्या बाजूला "स्कूल बस" असे लिहिलेले शब्द दिसले पाहिजेत. तसेच शाळेची ओळख पटण्याकरिता वाहनाच्या खिडकीखाली सर्व बाजूंना १५० मिलीमीटर रुंदीचा विटकरी पट्टा रंगविलेला असेल ज्यावर शाळेचे नाव लिहिलेले असेल.

(दोन) शालेय कंत्राटाशिवाय अन्य कोणतेही कंत्राट असलेल्या वाहनांना पिवळा रंग आवश्यक असणार नाही :

परंतु वाहनाच्या खिडकीखाली सर्व बाजूंना ४०० मिलीमीटर पिवळ्या पट्टीने रंगविलेले असले पाहिजे.

(तीन) स्कूल बस म्हणून वापरण्यात येणारे वाहन सुरुवातीच्या नोंदणीच्या दिनांकापासून १५ वर्षांहून अधिक जुनी असता कामा नये :

परंतु, मुंबई शहरात वापरण्यात येणाऱ्या स्कूल बस सुरुवातीच्या नोंदणीच्या दिनांकापासून ८ वर्षांहून अधिक जुन्या असता कामा नये :

परंतु आणखी असे की, कॉम्प्रेसड नॅचरल गॅस (सीएनजी) वर चालणाऱ्या स्कूल बस आणि सुरुवातीच्या नोंदणीच्या दिनांकापासून १५ वर्षांहून अधिक जुन्या नसलेल्या स्कूल बस यांना मुंबईतील शाळेतील मुलांची ने-आण करण्याकरिता परवानगी देण्यात येईल.

(चार) वाहनासोबत, ने-आण करणाऱ्या शाळेतील मुलांची संपूर्ण यादी असेल ज्यामध्ये प्रत्येक विद्यार्थ्याचे नाव, वर्ग, निवासाचा पत्ता, संपर्क दूरध्वनी किंवा भ्रमणध्वनी क्रमांक, रक्तागट आणि त्याच्या किंवा तिच्या नावासमोर त्याला किंवा तिला चढण्याकरिता व उतरण्याकरिता थांबण्याचे ठिकाण त्याच्या किंवा तिच्या घराजवळील या गोष्टी नमूद केलेल्या असतील. यादीमध्ये मूळ ठिकाण, समाप्तीचे ठिकाण आणि वापरण्यात येणारा तपशीलवार मार्ग दाखवणारा शैक्षणिक संस्थेच्या मुख्य व्यक्तीकडून यथोचितरीत्या साक्षांकित केलेला मार्गदेखील नमूद केलेला असेल.

(पाच) प्रत्येक स्कूल बसमध्ये चालकाव्यतिरिक्त, महाराष्ट्र मोटार वाहन नियम, १९८९ च्या नियम २४९ मध्ये विहित केल्याप्रमाणे एक सहवर्ती असेल. तसेच मुलींची ने-आण करीत असलेल्या स्कूल बसच्या बाबतीत, बसमध्ये स्त्री सहवर्ती उपस्थित असली पाहिजे जी स्कूल बसमध्ये प्रवास करणाऱ्या मुलींच्या गरजांकडे लक्ष देईल आणि स्कूल बसमधून चढताना किंवा उतरताना त्यांच्या सुरक्षेची खात्री घेईल आणि संपूर्ण प्रवासाच्या वेळी सर्वसामान्यपणे काळजीदेखील घेईल.

(सहा) निकडीच्या प्रसंगी चालक आणि सहवर्ती शाळेच्या प्राधिकाऱ्यांना प्रसंगाची माहिती देतील आणि शाळेतील मुलांच्या सुरक्षेसाठी आवश्यक व्यवस्था करतील.

(सात) शिशुवर्गातील मुलांच्या बाबतीत जर अधिकृत व्यक्ती (शाळा आणि पालक यांनी परस्पर सहमतीने मान्यता दिलेली व्यक्ती) बस स्टॉपवर मुलाला घ्यायला आली नाही तर, त्या मुलाला पुन्हा शाळेत पाठविण्यात येईल आणि त्याच्या पालकांना बोलावून ते मूल त्यांना घेऊन जाण्यास सांगण्यात येईल.

(आठ) चढण्याची खालची पायरी जमिनीपासून २२० मिलीमीटरपेक्षा अधिक उंचीची नसावी आणि सर्व पायऱ्या पाय न घसरणाऱ्या असल्या पाहिजेत.

(नऊ) स्कूल बसमध्ये बहिर्वक्र धिंगाचा आरसा असला पाहिजे ज्यामुळे चालक मोटार वाहनाचा बाहेर पडण्याचा दरवाजा व प्रवेश दरवाजा आणि मागील भाग स्पष्ट बघू शकेल आणि चालकाला बसच्या आतील भागातील सर्व दृश्य स्पष्ट दिसू शकेल यासाठी मोठा पॅराबोलिक आरसादेखील असेल.

(दहा) स्कूल बसमध्ये पुढील दरवाजाच्या पायऱ्यांसोबत हाताने धरता येणाऱ्या कठड्याची तरतूद असली पाहिजे जिचा वापर दरवाजातून आत येणे आणि बाहेर पडणे यासाठी करण्यात येईल. हाताने धरता येणाऱ्या कठड्याची उंची, धातू, रचना शासनाने जारी केलेल्या सर्वसाधारण निर्देशांप्रमाणे असेल.

(अकरा) स्कूल बसमध्ये उभा दांडा (स्टॅन्चियन) असेल, प्रत्येक दांडा यथोचित अंतरावर असेल आणि तो छतामध्ये आणि तळपृष्ठाला घट्ट गुंतलेला असेल आणि वाहनाची जमीन न घसरणाऱ्या धातूने बनवलेली असेल, ते धातू शासनाने जारी केलेल्या सर्वसाधारण निर्देशांप्रमाणे असेल.

(बारा) स्कूल बसमध्ये कोणताही प्रेशर हॉर्न जोडलेला नसला पाहिजे किंवा कर्कश आवाज करणारे जे ब्रेक यंत्रणेमधून हवेच्या दाबाने नियंत्रित होत असेल असे अन्य कोणतेही साधन बसवलेले नसले पाहिजे.

(तेरा) स्कूल बसमध्ये वरील बाजू काचेची असलेली प्रथमोपचार पेटी आणि आय.एस.आय.मार्क असलेली प्रत्येकी ५ किलो क्षमतेची ए बी सी प्रकारची दोन अग्निशामके ठेवणे आवश्यक असेल त्यापैकी एक चालकाच्या केबीनमध्ये असेल आणि दुसरे मागे बसच्या आणीबाणीच्या दरवाजाच्या जवळ असेल :

परंतु, बारापर्यंत आसन क्षमता म्हणून नोंदणी असलेल्या हलक्या चार चाकी मोटार वाहनामध्ये आय.एस.आय.मार्क असलेली ५ किलो क्षमतेचे एबीसी प्रकारचे एक अग्निशामक पुरेसे असेल.

(चौदा) बसमध्ये आसनाखाली वॅग ठेवण्याच्या रॅकची तरतूद असली पाहिजे, आणि परिवहन आयुक्तांमार्फत त्यांच्या आदेशाने वेळोवेळी विनिर्दिष्ट केलेल्या अशा इतर गोष्टींची तरतूद असली पाहिजे.

(पंधरा) अशा वाहनाच्या चालकाकडे ५ वर्षे वाहन चालविण्याचा अनुभव असला पाहिजे आणि तो परिवहन अनुज्ञप्तीधारक असला पाहिजे आणि स्कूल बस चालविण्याच्या सेवेत असताना वैध बिल्ला धारण करीत असला पाहिजे.

(सोळा) स्कूल बसमध्ये धोक्याचे इशारे देणारी प्रकाशयोजना (लाईट) असल्या पाहिजेत ज्यामुळे जेव्हा मुले चढताना किंवा उतरताना असे वाहन थांबेल तेव्हा त्या चालू होतील.

(सतरा) शैक्षणिक संस्थेची बस आणि मध्यम किंवा जड प्रवासी मोटार वाहने शाळेतील विद्यार्थ्यांची ने-आण करण्याच्या प्रयोजनासाठी वापरण्यात येत असतील त्या बाबतीत, खिडकीला ३ आडवे स्टीलचे दांडे बसच्या वाहेरील बाजूने जोडलेले असले पाहिजेत त्या कोणत्याही दोन दांड्यांमधील अंतर हे पाच सेंटमीटरपेक्षा अधिक असणार नाही अशरीतीने ते जोडलेले असले पाहिजेत.

(अठरा) वाहनाला वेगनियंत्रक जोडलेले असले पाहिजे त्यामुळे महानगरपालिकेच्या हद्दीमध्ये वाहनाचा वेग ४० किलोमीटर प्रति तासपेक्षा अधिक असणार नाही आणि महानगरपालिकाव्यतिरिक्त हद्दीमध्ये तो ५० किलोमीटर प्रति तासपेक्षा अधिक असणार नाही.

(एकोणीस) वाहन शालेय प्रयोजनासाठी वापरण्यात येत आहे ही वस्तुस्थिती दर्शविण्याकरिता वाहनाच्या पुढच्या व मागच्या बाजूस घट्टपणे चिकटवलेला ३५० मिलीमीटर x ३५० मिलीमीटर आकाराचा फलक असला पाहिजे. त्या फलकावर काळ्या रंगाच्या २५० मिलीमीटरपेक्षा कमी नसेल इतक्या उंचीच्या शाळेत जाणाऱ्या दोन मुलांची (एक मुलगी व एक मुलगा) चित्रे रंगविलेली असली पाहिजेत. चित्रांच्या खाली काळ्या रंगांमध्ये "स्कूल बस" असे लिहिलेले असले पाहिजे आणि त्या अक्षरांची उंची किमान १०० मिलीमीटर इतकी असली पाहिजे आणि जाडी (रुंदी) किमान ११ मिलीमीटर इतकी असली पाहिजे.

(वीस) आसनक्षमता बारापर्यंत असलेल्या चार चाकी हलके मोटार वाहन याव्यतिरिक्त असलेल्या प्रत्येक स्कूल बसवर शाळेची ओळख दर्शविणारा एक फलक दिसेल असा असावा ज्यावर मार्ग क्रमांक लिहिलेला असावा आणि तो फलक ३० इंच आकाराचा आणि ८ इंच उंचीचा असावा जो पुढे वरच्या बाजूस आणि मागे वरच्या बाजूस दिसेल असा असावा आणि प्रवेशद्वार/ बाहेर पडण्याच्या दरवाजावरील फलकाची लांबी १८ इंचाच्या आकाराची आणि उंची ८ इंचाची असावी.

(एकवीस) शाळेतील मुलांचो ने-आण करण्याकरिता वापरण्यात येणारे बारापर्यंत आसन क्षमता असलेले प्रत्येक चार चाकी हलके मोटार वाहन यावर शाळेची ओळख दर्शविण्यासाठी आणि वाहनाचा मार्ग क्रमांक ओळखता येण्यासाठी एक फलक असेल जो पुढील बाजूच्या वरच्या भागावर आणि मागच्या बाजूच्या वरच्या भागावर दिसेल. या फलकाची लांबी १८ इंचाच्या आकाराची आणि उंची ८ इंचाची असेल.

(बावीस) महाराष्ट्र मोटार वाहन नियम, १९८९ याच्या नियम २० च्या तरतुदींचे परवानाधारकाकडून तसेच चालकाकडून काटेकोरपणे पालन करण्यात येईल.

(तेवीस) स्कूल बस म्हणून वापरण्यात येणाऱ्या वाहनाची संपूर्ण स्टील बॉडोसह बंद स्वरूपाची बॉडी असेल. कोणत्याही कॅनव्हास हूड असलेल्या वाहनास स्कूल बस म्हणून मान्यता देण्यात येणार नाही. वाहनामध्ये मुलांसाठी लॉक यंत्रणा जोडलेली असावी.

(चोवीस) या प्रवर्गाखाली नोंदणी करण्यात आलेली वाहने ही मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ च्या त्याखाली करण्यात आलेले नियम यांच्या तरतुदींनुसार योग्यतेच्या चाचणीच्या अधीन असतील.

(पंचवीस) जेथे जेथे उपलब्ध असेल तेथे शाळेचे प्राधिकारी, शाळेतील मुलांना वाहनांमधून सुरक्षितपणे उतरण्यासाठी शाळेच्या परिवास्तूमध्ये जागेची तरतूद करतील.

(सव्वीस) महाराष्ट्र मोटार वाहन नियम, १९८९ याच्या नियम १०६ च्या तरतुदींनुसार स्कूल बसमध्ये परवानगी देण्यात आलेल्या मुलांची संख्या निर्धारित करण्यात येईल.

(सत्तावीस) स्कूल बस म्हणून वापरण्यात येणाऱ्या बसमध्ये राज्य परिवहन प्राधिकरणाने वेळोवेळी विनिर्दिष्ट केलेले संकटकालीन बाहेर पडण्याचा दरवाजा किंवा बाहेर पडण्याची खिडकी जोडण्यात येईल.

(अठ्ठावीस) सर्व स्कूल बस, केंद्र सरकार वेळोवेळी विनिर्दिष्ट करेल त्याप्रमाणे "बस बॉडी संकल्प चित्र आणि मान्यता - एआयएस - ०६३ आणि एआयएस - ०५२ यांकरिता व्यवसाय संहिता" यांद्वारे विहित केलेल्या आवश्यकतांचे आणि विनिर्देशांचे अनुपालन करतील.

११. स्कूल बस म्हणून वाहनांच्या प्रतिमानांना मान्यता.—परिवहन आयुक्त, स्कूल बस म्हणून वापरण्यात येतील अशा सर्व वाहनांच्या प्रतिमानांना मान्यता देईल. तसे करताना, परिवहन आयुक्त, मुलांच्या सुरक्षा लक्षात घेऊन उत्पादकाने पुरविलेल्या सुरक्षाविषयक तरतुदींची खातरजमा करील.

१२. सूट देण्याचा अधिकार.—राज्य शासनास, लेखी कारणे दिल्यानंतर एका किंवा त्यापैकी कोणत्याही शर्तीमधून स्कूल बस म्हणून नोंदणी झालेल्या वाहनांना सूट देता येईल.